

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ в.о.ректора
«5» травня 2021р. № 14

**ІНСТРУКЦІЯ
З ОХОРОНИ ПРАЦІ № 05-21
при роботі з ручним немеханізованим інструментом**

1. Загальні положення

1.1. Дія інструкції поширюється на всіх працівників «ПДМУ», які виконують роботи за допомогою ручного немеханізованого інструменту.

1.2. Інструкція розроблена відповідно до Положення про розробку інструкцій з охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 № 9; Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15, та Правил охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями, затверджених наказом Міненерговугілля від 19.12.2013 № 966.

1.3. До роботи з ручним немеханізованим інструментом допускають осіб, які пройшли попередній медичний огляд, навчання безпечним методам роботи, перевірку знань із питань охорони праці, мають кваліфікацію та практичні навички роботи з ручним інструментом.

1.4. Працівники, яких допустили до роботи з ручним інструментом, проходять інструктаж за цією інструкцією перед початком роботи (первинний), а потім через кожні три місяці (повторний). Результати інструктажу заносять до Журналу реєстрації інструктажів із питань охорони праці на робочому місці. У журналі після проходження інструктажу має бути підпис особи, яка інструктує, та працівника.

1.5. Працівник зобов'язаний:

- виконувати правила внутрішнього трудового розпорядку;
- виконувати лише ту роботу, яка входить до його обов'язків;
- виконувати вимоги цієї інструкції, виробничих інструкцій, інструкцій із безпеки за видами робіт, необхідними для виконання професійних обов'язків;
- не виконувати вказівок, які суперечать правилам охорони праці та пожежної безпеки;
- не допускати до робочої зони сторонніх осіб та не відволікатися від роботи;
- знати, де зберігають медичну аптечку, та вміти надавати потерпілому домедичну допомогу при нещасному випадку;
- знати розташування первинних засобів пожежогасіння та вміти ними користуватися;
- користуватися за призначенням спецодягом та іншими засобами

індивідуального захисту;

- знати номери телефонів для виклику пожежної частини (101), поліції (102), швидкої допомоги (103).

1.6. Основні небезпечні та шкідливі виробничі фактори, які можуть діяти на працівника:

- гострі крайки, задирки і шорсткість на поверхні інструментів;
- поломки інструментів;
- падіння працівника або падіння предметів;
- пожежна небезпека, дія електричного струму;
- підвищений рівень запиленості, загазованості повітря та шуму;
- несприятливі кліматичні умови;
- недостатнє освітлення робочої зони, її захаращеність;
- підвищене фізичне навантаження тощо.

1.7. Потенційно небезпечним є ручний немеханізований інструмент ударної дії та слюсарно-монтажний інструмент, який використовують під час роботи в електроустановках. Роботи в електроустановках можна виконувати як ізольованим інструментом, так і ізолювальним. Ізольований інструмент — інструмент, в якому на металевий корпус нанесено ізоляційне покриття для захисту працівника від контакту зі струмопровідними частинами електроустановок та від замикання елементів із різними потенціалами. Ізолювальний інструмент — інструмент, виготовлений з ізоляційного матеріалу, що має, за потреби, металеві вставки.

1.8. Ручний інструмент закріплюють за працівниками для індивідуального або бригадного використання. Оглядають його безпосередньо перед тим, як застосовувати. Якщо виявили несправності, ручний інструмент вилучають з експлуатації.

1.9. Немеханізований ручний інструмент ударної дії використовують під час слюсарно-ковальських, столярно-теслярських, слюсарно-монтажних та інших спеціальних видів робіт. Щоб запобігти травмуванню очей, під час роботи необхідно використовувати захисні окуляри.

1.10. Рукоятки ручного інструменту виготовляють із дерева відносно вологістю до 12% або синтетичних матеріалів, що забезпечують експлуатаційну міцність і надійність у роботі. Вони мають довжину для кувалди — до 700 мм, молотків — 300 ... 360 мм.

Дерев'яні рукоятки молотків, кувалд, ковальських зубил та іншого ударного інструменту необхідно виготовляти з деревини твердих і в'язких порід — кизилу, бука, берези тощо, без сучків та косих шарів, із гладкою поверхнею. Використовувати рукоятки з м'яких і багат шарових порід деревини — ялини, сосни тощо — заборонено.

Рукоятки мають бути трохи потовщені, крім рукояток кувалд, щоб під час замахів і ударів рукоятка не висковзувала з рук. У кувалд рукоятка до вільного кінця має дещо звужуватися. Вісь рукоятки має бути перпендикулярна поздовжній осі інструменту. Закріплювати інструмент на рукоятці потрібно зайоршеними клинами з м'якої сталі.

1.11. Рукоятки, насаджені на загострені хвостові кінці інструменту, мають містити бандажні кільця. Бійки кувалд і молотків повинні мати гладку, трохи опуклу поверхню без вибоїн, тріщин, задирок.

1.12. Ударний інструмент — зубила, крейцмейселі, бородки, просічки, керни тощо — повинен мати гладку затилкову частину без тріщин, задирок, наклепу та скосів. На його робочому кінці не має бути пошкоджень. Довжина має бути не менше ніж 150 мм.

1.13. Довжина відтягнутої частини зубила має бути 60-70 мм. Лезо зубила має заточуватися під кутом 65-70°. Різальна крайка має бути прямою або трохи випуклою. Середня частина зубила повинна мати овальний або багатогранний переріз без гострих ребер та задирок на бокових гранях. ударна — форму зрізаного конуса.

1.14. Полотна лопат повинні мати різальну крайку. Кут загострення різальної крайки — не більше ніж 20°, товщина — не більше ніж 0.5 мм. На різальних крайках лопат не допускаються хвилястість, зазубні, викришені місця тощо. Держаки лопат мають щільно, без просвіту входити в гнізда полотен і закріплюватися заклепками або шурупами діаметром не менше ніж 4 мм. На рукоятках не допускаються тріщини, відколи, відщепи.

Ломи мають бути прямими з відтягненими та загостреними кінцями.

1.15. Робочі поверхні гайкових ключів мають бути паралельними і без збитих укосів. їх рукоятки не повинні мати задирок. Розміри зіва (захвату) гайкових ключів не мають перевищувати розмірів головок болтів (граней гайок) більше ніж на 0,3 мм. Заборонено застосовувати для ключів підкладки, якщо просвіт між площинами губок і головок болтів або гайок більший за допустимий. Робочий інструмент зі змінними головками має містити блокувальний пристрій, що унеможливорює випадкове роз'єднання головки й інших частин.

1.16. Ручний інструмент з ізольованими рукоятками — викрутки пасатижі, плоскогубці, кусачки тощо — з довжиною рукоятки менше ніж 400 мм повинен мати на ізоляційному покритті упор для руки висотою 5 або 10 мм. За довжини рукоятки понад 400 мм упор не є обов'язковим. Монтерський ніж із мінімальною довжиною ізольованої рукоятки 100 мм повинен мати упор для руки висотою 5 мм. Ізоляція стрижня викрутки має закінчуватися на відстані не більше ніж 10 мм від кінця жала викрутки.

1.17. Ізоляційне покриття рукояток має щільно прилягати до металевих частин, повністю ізолювати частину, яка під час роботи розміщена в руці працівника. Воно повинне мати упори, що запобігають зісковзуванню руки працівника з ізольованої частини інструменту. Тріщини, злами й інші механічні пошкодження ізоляційного покриття не допускаються. Довжина ізолювальних рукояток має бути не менше ніж 100 мм.

1.18. Ручний інструмент з одношаровою ізоляцією (ізоляційним покриттям у вигляді діелектричних чохла) підлягає періодичним електричним і механічним випробуванням. їх проводить спеціалізована організація не рідше ніж раз на 12 місяців.

1.19. При перенесенні та перевезенні інструмент необхідно захистити від забруднення, зволоження і механічних пошкоджень. Гострі частини інструменту під час перенесення і перевезення потрібно захищати чохлами.

1.20. Немеханізованим ручним інструментом необхідно працювати в захисних рукавицях.

1.21. Інструмент з ізольованими рукоятками має містити інвентарний

номер. Його потрібно періодично оглядати й обліковувати. Зберігати такий інструмент необхідно в закритих приміщеннях на полицях або стелажах, не торкаючись джерел опалення. Його потрібно захистити від сонячних променів і вологи, у навколишньому середовищі не має бути парів кислот, лугів та інших агресивних речовин.

1.22. За порушення цієї інструкції працівник несе відповідальність згідно з чинним законодавством.

2. Вимоги безпеки перед початком роботи

2.1. До початку роботи необхідно:

- надягти спецодяг та необхідні ЗІЗ;
- оглянути робоче місце, прибрати речі, які заважають працювати, та вивільнити проходи;
- переконатися, що інструмент справний і відповідає вимогам, наведеним у розділі 1 цієї інструкції;
- під час роботи з інструментом з ізолювальними рукоятками переконатися, що немає механічних пошкоджень ізоляційного покриття і випробування інструменту проводили своєчасно.

2.2. Залежно від характеру роботи потрібно:

- надягти захисні окуляри і рукавиці під час роботи з ударним ручним інструментом;
- надягти запобіжний пояс та каску під час роботи на висоті понад 1,3 м;
- надягти наколінники і налокітники під час роботи лежачи.
- надягти протишумові навушники під час роботи зі значним шумом.

2.3. Пересвідчитися у достатній освітленості робочого місця і, за потреби, застосувати переносний електричний світильник, який має бути оснащений запобіжною сіткою з рефлектором і гачком для підвішування. перевірити справність його електрошнура та вилки.

3. Вимоги безпеки під час роботи

2.4. Положення ручного інструменту на робочому місці не має допускати можливість його скочування чи падіння.

2.5. Під час роботи з клинами чи зубилами з використанням кувалди потрібно застосовувати клинотримачі з довжиною рукоятки не менше ніж 0.7 м.

2.6. Якщо під час роботи можуть відлетіти тверді частини металу, бетону, цегли тощо, необхідно користуватися захисними окулярами.

2.7. Лезо викрутки має входити без просвіту у проріз головки гвинта.

2.8. Гайкові ключі мають точно відповідати розмірам гайок і головок болтів.

2.9. Під час перенесення інструменту його гострі частини потрібно захищати чохлами або іншим способом.

2.10. Під час роботи з ручним інструментом не можна класти його на електропроводи й обладнання.

2.11. Інструмент з ізолювальними рукоятками необхідно захищати від забруднення, зволоження та пошкоджень.

2.12. Під час роботи з ручним інструментом заборонено:

- застосовувати несправний інструмент та інструмент, строк чергового випробування якого закінчився;
- класти інструмент на поручні або на необгороджені краї майданчиків, помостів та підмостків;
- відкручувати гайки і болти — подовжувати гайкові ключі іншими ключами або трубами;
- користуватися інструментом з ізолювальними рукоятками, в якому діелектричні чохла чи покриття нещільно прилягають до рукояток, мають розшарування, тріщини й інші пошкодження;
- тримати інструмент з ізолювальними рукоятками поза упорами, що запобігають зісковзуванню пальців у напрямку до металевих частин.

4. Вимоги безпеки після закінчення роботи

- 4.1.** Перевірити наявність інструменту, який використовували під час робіт.
- 4.2.** Прибрати інструменту відведене для зберігання місце.
- 4.3.** Упорядкувати робоче місце.
- 4.4.** Зняти й очистити спецодяг, спецвзуття від пилу та інших забруднень. Здати на зберігання.
- 4.5.** Ретельно вимити руки з милом.

5. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях

5.1. Під час роботи з ручним немеханізованим інструментом можуть статися такі аварійні ситуації та нещасні випадки:

- пошкодження прихованої електропроводки з можливим коротким замиканням та ураження працівників електричним струмом;
- удари, забиття, поранення працівників;
- інші аварійні ситуації, які не пов'язані безпосередньо з роботою із ручним немеханізованим інструментом.

5.2. Кожен працівник, що першим виявив загрозу виникнення або при виникненні аварійної ситуації, повинен припинити роботу та подати команду «СТОП!».

5.3. Команду «СТОП!», яку подав будь-який працівник, повинні виконати усі працівники, що її почули.

5.4. Працівник має повідомити про те, що сталося, безпосередньому керівнику, огородити небезпечну зону та не допускати до неї сторонніх осіб. Якщо керівника немає на місці, повідомити працівнику, що його заміщує.

5.5. У разі пожежі необхідно:

- викликати пожежно-рятувальну службу за телефоном «101», при виклику вказати адресу підприємства та своє прізвище;
- вжити заходів для гасіння пожежі наявними протипожежними засобами; електропроводку й електроустаткування гасити лише вуглекислотними та порошковими вогнегасниками;

• організувати зустріч пожежників та поінформувати їх про місце розташування гідрантів, колодязів й інших засобів пожежогасіння.

5.6. Якщо нещасний випадок стався із працівником, а також за раптового захворювання, необхідно усунути дію на організм небезпечних чинників, які загрожують здоров'ю і життю потерпілого, — вивільнити від дії електричного струму, винести із зараженої території, загасити одяг, що горить, тощо.

5.7. За потреби надати потерпілому домедичну допомогу згідно з інструкцією з надання до- медичної допомоги, що діє на ПДМУ. За подальшого погіршення самопочуття потерпілого не припиняти надавати домедичну допомогу та викликати за телефоном «103» швидку медичну допомогу.

5.8. За загрози виникнення або при виникненні інших аварійних ситуацій діяти відповідно до вказівок керівника, або особи, яка його заміщує.

5.9. Зберегти місце події таким, яким воно було на момент нещасного випадку, якщо це не загрожує життю і здоров'ю інших працівників та довкіллю.

5.10. У всіх випадках виконувати вказівки керівника робіт, щоб ліквідувати небезпеку.

Начальник відділу
охорони праці

О.І. Антоненко

Юрисконсульт

Н.М. Божик